

MEDİAD

Medya ve Din Araştırmaları Dergisi | Journal of Media and Religion Studies

KİTAP DEĞERLENDİRMESİ | BOOK REVIEW

Temmuz 2023, 6(1), 235-241

Geliş: 17.01.2023 | Kabul: 06.04.2023 | Yayın: 22.06.2023

DOI: 10.47951/mediad.1237539

Dijital Din: Dijital Medyada İcra Edilen Dini Pratikleri Anlamak

Değerlendiren: Ömer Faruk CENGİZ*

Kıtabın Künyesi: Campbell, H. A., & Tsuria, R. (2022). *Digital religion: Understanding religious practice in digital media* (2. bs). Routledge.

İnternet ve kişisel elektronik cihazların kullanımının yaygınlaşmasıyla beraber dijital dünya daha önce hiç olmadığı kadar genişlemiş ve günlük hayattaki yerini sağlamlaştırmıştır. Dijitalin bu şekilde merkezi bir rol kazanması sosyal bilimlerin ilgisini çekmiş ve bu doğrultuda internet çalışmaları ya da dijitalle yönelik araştırmalar son yıllarda hız kazanmıştır. İnternetin, kullanıma sunulduğu ilk yıllarda tartışıldığı gibi geçici bir safha niteliği taşımadığı artık açıktır. Dijital dünyaya dair ilginç bir karşılaşma noktası ise dijital dünyada yer alan dindir. Heidi Campbell ve Ruth Tsuria'nın editörlüğünü yaptığı *Digital Religion: Understanding Religious Practice in Digital Media* kitabı (Dijital Din: Dijital Medyada İcra Edilen Dini Pratikleri Anlamak), 20'den fazla yazarın katkı sunduğu, bu konuda yayımlanmış kapsamlı çalışmalardan biridir.

2022 yılında yayımlanan *Digital Religion* kitabının temel amacı ve ortaya çıkış noktası, dijital din çalışmaları (digital religion) adı altında yeni bir alanın oluşumu ve gelişmesine katkı sunmaktır (Campbell ve Tsuria, 2022, s. 7). Bu amaç doğrultusunda *Digital Religion*'ın, internette yer alan dinin (religion online) internet dışındaki geleneksel dinden (offline) farklı dinamiklere sahip olduğu ve bu gerçek dikkate alınarak incelenmesi gerektiği kabulünden hareket ettiğini söyleyebiliriz. Bu farklılığın internette yer alan din gibi bir ifade yerine dijital din kavramıyla belirtilmesinin nedeni ise yazarlara göre dijital dinin, geleneksel dinin internetteki basit bir yansıması olmaktan çok dini olanın kapsamına katkı sunacak bir nitelik taşımasıdır (Campbell ve Tsuria, 2022, s. 5).

Digital Religion'ın ilk baskısı *Digital Religion: Understanding Religious Practice in New Media Worlds* (Dijital Din: Yeni Medya Dünyalarında İcra Edilen Dini Pratikleri Anlamak) adıyla 2012 yılında yayımlanmıştır. *Digital Religion*, ilk baskıda olduğu gibi 3 ana bölümden oluşmaktadır ve içerik olarak ilk baskıyla büyük oranda örtüşmektedir. Kitabın birinci bölümünde dijital din konusunda öne çıkan tema ve araştırma başlıkları incelenmektedir. Bu başlıklar şu şekildedir: din(in tanımı), ritüel, kimlik, topluluk, otorite, bedenleşme (embodiment). Birinci baskıda yer alan hakikilik (authenticity) bölümü yerine ikinci baskıda bedenleşme bölümü eklenmiştir. Bu bölüm büyük oranda araştırma başlıklarıyla alakalı kavramsal ve kuramsal çerçeve sunmaktadır fakat bunu yaparken yazarlar, konuyla ilgili olgular ve tarihsel/görgül verilerden ustaca yararlanmayı başarmış, bu başlıklara dair literatürün tarihsel gelişimine yer vermiş ve bu başlıklar altında gerçekleştirilecek çalışmalar için ileriye dönük öneriler sunmuştur.

Kitabın ikinci bölümünde ise her ana temaya dair iki örnek vaka incelemesi yer almaktadır. Bu vaka incelemeleri İslam, Hristiyanlık, Kore Budizmi gibi çeşitli dünya dinlerini konu almaktadır ve birkaç istisna hariç ikinci baskıda tamamen yenilenmiştir. Bu çalışmalara örnek vermek gerekirse Sam Han, Güney Kore'deki Budist tapınaklarında kalan Koreli ve yabancı turistlerin, bu

ATIF: Cengiz, Ö. F. (2023). Dijital din: Dijital medyada icra edilen dini pratikleri anlamak. *Medya ve Din Araştırmaları Dergisi (MEDİAD)*, 6(1), s. 235-241

konaklamalarını video blog olarak çekerek YouTube’da yayınlamalarını incelemiş ve tapınak konaklamalarının (templestay) kadim bir dini geleneği seküler bir çehrede yeniden yorumladığı, konaklamaların modernite ve şehir hayatının sorunlarından kaçış imkanı sunduğu sonucuna ulaşmıştır (Campbell & Tsuria, 2022, s. 123). Bu bölümde yer alan bir başka çalışmada John W. Borchert, O Ejderha, Kanser (That Dragon, Cancer) adlı video oyunundaki dini temaları, oyunun geliştirilme sürecini de kapsayacak şekilde incelemiş ve bir vasat olarak bu video oyununun dini anlamı aktarmada nasıl kendine özgü yöntemler kullandığını göstermiştir (Campbell ve Tsuria, 2022, s. 142). Son olarak Hananel Rosenberg ve Menahem Blondheim’a ait, İsrail’deki ultra-ortodoks Yahudi cemaati liderinin cep telefonlarıyla mücadelesini konu alan çalışmadan bahsedebiliriz (Campbell ve Tsuria, 2022, s. 195). Rosenberg ve Blondheim, cemaatin *koşer telefon* uygulamasının teolojik arka planını incelemiştir. Bu çalışma, koşer olmayan akıllı cep telefonu kullananlara karşı cemaatin uyguladığı sosyal yaptırımın ardında, bu dini cürmün yani suçun aslında sosyal bir cürüm niteliği taşımasının yattığını bulmuştur. Görülebileceği gibi vaka çalışmaları konu açısından oldukça çeşitlidir ve hepsi kendine özgü bir bakış açısı sunmaktadır.

Kitabın son bölümü olan üçüncü bölüm, ilk iki bölümde ortaya konulan yaklaşımlar ve araştırma süreçleri hakkında genel değerlendirmeler içeren üç yazıdan oluşmaktadır. Bu bölümdeki ilk yazı, din ve yeni medyaya ilişkin öne çıkan yaklaşımları ve teorileri özetlemektedir. Bu teoriler, McLuhan ve Meyrowitz’e ait medya ekolojisi teorisi, Lynch, Meyer ve Hoover’a ait medyalaşma (mediation) teorisi, Hjarvard, Lundby ve Lövheim’in geliştirdiği medyalaştırma (mediatization) teorisi ve son olarak Campbell’e ait teknolojinin sosyal olarak şekillendirilmesi teorisidir (Campbell ve Tsuria, 2022, s. 235). Bu bölümdeki ikinci yazı, din ve yeni medya çalışan araştırmacıların karşılaşılabileceği etik sorunları irdelemekte ve birtakım öneriler sunmaktadır. Üçüncü yazıda ise teoloji ve yeni medya ilişkisi, Hristiyan kiliselerin teknoloji ve internete bakış açısı ve bunları kullanma şekilleri üzerinden incelenmiştir. Bu bölümdeki çalışmalar örnek vaka çalışmalarının aksine Hristiyan merkezli bir çerçeveye sahiptir.

Dijital din konusunda dikkat çeken hususlardan birisi dijital dinin, dijital dünya dışında yer alan geleneksel dinlerle ilişkisidir. Bu kitapta kabul edildiği şekliyle dijital din, internet dışındaki dini yapı ve eyleyicileri destekleyen veya onlarla rekabet eden bir yapı arz eder (Campbell ve Tsuria, 2022, s. 6). Dijital din, internet dışındaki dini yapı ve eyleyicileri desteklemektedir çünkü dijital din, internet dışında varlığını yüzlerce hatta binlerce yıldır sürdüren dinlere, yeni mensuplar kazanma ya da hali hazırdaki mensuplarıyla bağlarını güçlendirme imkânı sağlar. Bunun yanında dijital din geleneksel dinlerle rekabet halindedir çünkü belirli yönlerden geleneksel dine alternatifler sunmaktadır. Alternatifler, dini içerik üreten ve/veya internet üzerinden takipçi kitlesi kazanan yeni şahsiyetlere ve yeni dini düşüncelere/akımlara alan açma şeklinde tezahür eder. Bu ikili durum, geleneksel dini kurum ve yapıların dijital dünyaya karşı tavrının ne olduğu sorusunu gündeme getirmektedir ki bu soru, *Digital Religion*’ın irdelediği sorulardan biridir.

Digital Religion birden fazla temel araştırma sorusunu irdelemektedir. Örneğin, internet dışındaki geleneksel din dijital dünyada nasıl yer alır ve din dijital dünyada yaşanmaya başladığı takdirde herhangi bir değişime uğrar mı? Bu bakımdan dijital dünya dini gelenek ve yapıları, aynı şekilde dini faaliyetler de dijital dünyayı nasıl etkilemektedir? Dindarlar dini kimliklerini dijital ortamda nasıl icra etmektedir? İnternette icra edilen dinin internet dışındaki dine etkilerinden bahsetmek mümkün müdür? İnternete özgü dini gruplar hatta dinler mevcut mudur, eğer mevcutsa nasıl bir yapıya sahiptir? Geleneksel dini kurum ve yapıların dijital dine karşı tutumları ve internetteki faaliyetleri nelerdir? (Campbell ve Tsuria, 2022, s. 7)

Digital Religion, ele alınan olgular ve yararlanılan veriler açısından dünyanın çeşitli toplum ve kültürlerini kapsamaktadır. Bu açıdan kitap, Batı merkezli dar bir perspektif sunmaktan kaçınılmış olsa da kitabın genel çatısını oluşturan teorilerin Batı merkezli olduğu göze çarpmaktadır. Bu da bu teorilerin Batı dışı toplumlardaki geçerliliği ve bu toplumlara uygulanabilirliği sorusunu gündeme getirmektedir. Örneğin dijital din kavramı Türkiye için geçerli

midir yani Türkiye'deki dijital ortamda yer alan din, kendine ait bir kategori oluşturacak kadar geleneksel dinden ayrılmış mıdır? Ya da dijital ortamda yer alan din, geleneksel dinin yeni bir mecrada farklılık göstermeden yeniden var olması şeklinde mi değerlendirilmelidir? Bunun yanında bu kitapta müstakil bir metot bölümü ya da yazısı olmaması bir eksiklik olarak değerlendirilebilir. Nitekim dijital araştırmalar veya internet araştırmalarında veri toplamak ve veri analiz etmek için kullanılacak metot ve yöntemlerin ayrı bir yazıda sunulması hem kitapta yer alan bölümlerin daha iyi anlaşılmasını sağlayabilir hem de okuyucular/araştırmacılar için yol gösterici olabilirdi. Ayrıca kitapta zaman zaman anlamayı zorlaştıran ve anlamı muğlaklaştıran dil bilgisi hataları bulunduğu görülmektedir.

Yukarıda yer alan araştırma sorularından da anlaşılacağı üzere *Digital Religion*, din ve yeni medya/internet hakkındaki akla gelebilecek çoğu araştırma konu ve başlığını incelemektedir. Bu açıdan *Digital Religion*'ın, bu alanda çalışanların habersiz kalamayacağı bir çalışma niteliği taşıdığını söylemek mümkündür. Bunun yanında bu kitap, dijital dünya ve din çalışmalarına yeni dâhil olacak araştırmacılar ve bu alan hakkında bilgi edinmek isteyen okuyucuların başvuracağı temel kaynaklardan birisidir. Nitekim *Digital Religion*, bölümleri arasındaki koordinasyon iyi kurulmuş, bu alandaki temel konuları kapsayan ileride gerçekleştirilecek çalışmalara tavsiyeler sunan kolektif bir çalışmadır.

Kaynakça

Campbell, H. A., & Tsuria, R. (2022). *Digital religion: Understanding religious practice in digital media* (2. bs). Routledge.

Son Notlar

¹ Koşer, bir ürünü tüketmenin ya da kullanmanın Yahudi hukukuna uygun olup olmadığını ifade eden bir kavramdır. Genelde yiyecek ve içecekler için kullanılan koşer kavramı burada cep telefonu ile birleştirilerek Yahudi hukukuna uygun olan ya da uygun olmayan cep telefonlarını ayırt etmek için kullanılmıştır.

MEDIAAD

Medya ve Din Araştırmaları Dergisi | Journal of Media and Religion Studies

Digital Religion: Understanding Religious Practice in Digital Media

Reviewed by Ömer Faruk CENGİZ*

Book Details: Campbell, H. A., & Tsuria, R. (2022). *Digital religion: Understanding religious practice in digital media* (2. bs). Routledge.

The extensive adoption of personal electronic devices and the Internet has contributed to an unprecedented expansion and consolidation of the digital world within the fabric of daily life. The prevalence of the digital world in contemporary society has piqued the interest of social scientists, resulting in a growing momentum in research on the digital and the internet in recent years. It is now evident that the internet has surpassed its initial perception as a temporary phenomenon, as discussed during its early stages. One of the interesting things about the digital world is its relationship with religion and religious practice. In this vein religion in the digital world presents an intriguing subject of inquiry. *Digital Religion: Understanding Religious Practice in Digital Media*, edited by Heidi Campbell and Ruth Tsuria, is one of the most comprehensive works published on this subject, with contributions from over 20 authors.

Digital Religion aims to foster and advance the development of a nascent field called digital religion studies (Campbell & Tsuria 2022, p. 7). It is premised on the notion that religion in the online context operates with distinct dynamics from its traditional/offline counterpart, and should be examined accordingly. The rationale behind using the term "digital religion" instead of an expression such as "religion on the internet" is that, as argued by the authors, digital religion is peculiar so much so that it expands the scope of religious practice, rather than merely reflecting traditional religion in the digital realm (Campbell & Tsuria 2022, p. 5).

The first edition of *Digital Religion* was published in 2012 with the title, *Digital Religion: Understanding Religious Practice in New Media Worlds*. In the second edition, *Digital Religion* maintains a tripartite structure, largely retaining the content of the first edition. The first part of the book focuses on the key themes and research areas in digital religion, including religion, ritual, identity, community, authority, and embodiment, and provides a conceptual and theoretical framework for these research areas. Notably, the second edition replaces the authenticity section with an embodiment section. This part provides a conceptual and theoretical framework for the research topics, skillfully integrating relevant historical and empirical data. The authors also offer a comprehensive review of the literature on these topics and insightful suggestions for future research.

In the second part of the book, the authors present two case studies for each of the aforementioned themes, covering various world religions such as Islam, Christianity, and Korean Buddhism. The case studies have been entirely revised and updated in the second edition, with a few exceptions. One such study is Sam Han's examination of vlogs posted on YouTube by Korean

Citation: Cengiz, Ö. F. (2023). Dijital din: Dijital medyada icra edilen dini pratikleri anlamak. *Medya ve Din Araştırmaları Dergisi (MEDIAAD)*, 6(1), s. 235-241

* Research Assistant, Marmara University, ocengiz@marmara.edu.tr, orcid.org/0000-0003-4050-7917, İstanbul, Türkiye

and foreign tourists who recorded their experiences while staying at Buddhist temples in South Korea. Han concludes that temple staying offers an opportunity to escape from the problems of city life (Campbell & Tsuria, 2022, p. 123). Another study in this part, by John W. Borchert, explores the religious themes in the video game *That Dragon, Cancer*, including the game's development process and its use of unique methods to convey religious meaning (Campbell & Tsuria, 2022, p. 142). Lastly, Hananel Rosenberg and Menachem Blondheim's study examines the ultra-Orthodox Jewish community in Israel and its struggle with mobile phones. The authors investigated the theological background of this community's kosher phone practice and found that the social sanction imposed against non-kosher smart mobile phone users is, in fact, a social sanction. The case studies in this part cover a diverse range of subjects and provide unique perspectives on each theme.

The final part of *Digital Religion* comprises three articles that provide overarching evaluations of the research approaches adopted in the first two parts. The initial article synthesizes the most notable theories and approaches to religion and new media, including McLuhan and Meyrowitz's media ecology theory, the mediation theory proposed by Lynch, Meyer, and Hoover, the mediatization theory by Hjarvard, Lundby and Lövheim, and the social shaping of technology theory presented by Campbell. (Campbell & Tsuria, 2022, p. 235). The second article examines the ethical dilemmas that researchers focusing on religion and new media may face and suggests potential solutions. In the third article, the Christian perspective on technology and the internet is analyzed by exploring how Christian churches employ these tools. Notably, the studies included in this section adopt a Christian-centric framework as opposed to the case studies included in the second part.

A notable aspect of digital religion is its relationship with traditional/offline religions. As argued in this book, digital religion either supports or competes with offline religious structures and actors (Campbell & Tsuria, 2022, p. 6). Digital religion may serve to bolster the efforts of offline religious structures and actors, by providing new avenues for recruitment and community-building, as well as enhancing the engagement and connectivity of current members. Conversely, digital religion may also offer alternative pathways to traditional religious practices, by enabling the emergence of new religious personalities and ideas that gain traction and followers through online platforms. The intricate interplay between digital religion and offline religious structures and actors, which is explored in *Digital Religion*, prompts significant inquiries about the stance of traditional religious institutions and actors towards the digital realm.

Digital Religion addresses a range of key research questions. Among these, a key focus is on how religion is practiced and experienced in the digital realm. Specifically, whether and how the move towards digital platforms is influencing religious practices and beliefs is explored in *Digital Religion*. Moreover, the impact of digital technology on traditional religious institutions and structures, and the ways in which digital religion is affecting offline religious identities and practices are examined. Another area of inquiry pertains to how individuals engage with their religious identities online. How do people enact their faith in digital spaces, and to what extent does this influence their offline religious practices? Furthermore, *Digital Religion* seeks to identify and understand the nature of internet-based religious groups or even religions, and the extent to which these groups may represent a distinct form of religious expression. Finally, *Digital Religion* explores the perspectives and behaviors of traditional religious institutions and structures towards the digital realm, including their engagement with members through digital platforms.

Digital Religion is a comprehensive exploration of diverse societies and cultures around the world, utilizing various data sources and analytical approaches. Its sensitivity to diversity and difference is evident in the diverse cultural backgrounds of the contributing authors. However, despite its success in avoiding a narrow Western-centered perspective in this respect, the theories used in digital religion studies remain predominantly Western-centered. This raises important

questions about the validity and applicability of these theories in non-Western societies. For instance, can the concept of digital religion be applied to a Muslim culture? In the context of a non-Western society, is the practice of religion in the digital environment distinct enough from offline religion to warrant a separate category? Alternatively, can religion in the digital environment be viewed as simply an extension of offline religion in a new medium? In addition to this, the absence of a separate section or article on methodology can be viewed as a shortcoming. Presenting the methods and techniques for collecting and analyzing data in digital research or internet research in a separate article could enhance readers' understanding of the chapters in the book and guide researchers in their work. Finally, there are grammatical and stylistic errors in the text that occasionally obscure the meaning, making it challenging to understand.

The research topics covered in *Digital Religion* span a wide range of subjects related to religion and digital, as demonstrated above. Therefore, it is fair to say that this work is a must-read for scholars in this field. Moreover, it is an essential resource for researchers and readers seeking to explore the intersection of religion and the digital world. Undoubtedly, *Digital Religion* is a well-coordinated collaborative work that not only addresses crucial topics in this field but also provides valuable suggestions for future research.

Reference

Campbell, H. A., & Tsuria, R. (2022). *Digital Religion: Understanding Religious Practice in Digital Media* (2nd ed.). Routledge.

Araştırmacıların Katkı Oranı Beyanı/ Contribution of Authors

Araştırma tek bir yazar tarafından yürütölmüştür.

The research was conducted by a single author.

Çıkar Çatışması Beyanı / Conflict of Interest

Çalışma kapsamında herhangi bir kurum veya kişi ile çıkar çatışması bulunmamaktadır.

There is no conflict of interest with any institution or person within the scope of the study.

İntihal Politikası Beyanı / Plagiarism Policy

Bu makale bir benzerlik taramasından geçirilmiştir ve dergi beklentilerini karşılamaktadır.

This article has undergone a plagiarism check and meets the expectations of the journal.

Bilimsel Araştırma ve Yayın Etięi Beyanı / Scientific Research and Publication Ethics Statement

Bu çalışmada “Yükseköęretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etięi Yönergesi” kapsamında uyulması belirtilen kurallara uyulmuştur.

In this study, the rules stated in the “Higher Education Institutions Scientific Research and Publication Ethics Directive” were followed.